

מערך פעילות לפודקאסט מודלים שונים לקבלת החלטות בדמוקרטיה

מטרות הפעילות

- ללמוד על מגוון דרכים דמוקרטיות לקבלת החלטות מלבד החלטת רוב.
- לבחון את יתרונות השיטות הדמוקרטיות החלופיות השונות לקבלת החלטות ואת הבעייתיות בכל אחת מהן.
- ללמוד על שילובים אפשריים ביניהן.

חומרים ועזרים:

קישור לפרק הפודקאסט בנושא "מודלים שונים לקבלת החלטות בדמוקרטיה" הגדרות של החלופות להכרעת רוב בדמוקרטיה: קונצנזוס (החלטה פה אחד), הגרלה, וועידות אזרחים, דמוקרטיה דיונית (דליברטיבית); אפשר להוסיף רעיונות של התלמידים; כלי כתיבה.

מהלך הפעילות

- האזנה לפודקאסט – יש לקבל החלטה מראש האם להשמיע את הפודקאסט לפני או אחרי הפעילות. קישור להאזנה בספוטיפיי:
1. על מנחה הסדנה לחשוב על נושא להחלטה משמעותית ורלוונטית למשתתפים ולמשתתפות בפעילות. שלגביו הם צריכים לקבל החלטה משותפת. המנחה תציג את הנושא בפניהם. לדוגמה: החלטה על מועד מפגש שצריכים לקיים (האם יקיימו אותו בבוקר או אחר הצהריים וכד').
  2. מחלקים את המליאה לארבע קבוצות קטנות. כל קבוצת עבודה מקבלת הגדרה של דרך אחת חלופית לקבלת ההחלטות הנפוצות בדמוקרטיה והם מתבקשים/ות:
    - להשתמש בדרך זו לקבלת החלטה לפי ההגדרה שקיבלו.
    - כל קבוצה תבחן את יתרונות השיטה שאת הגדרתה קיבלו ואת חסרונותיה. הקבוצה תרשום אותן על דף.
- א. קבוצה אחת תנסה לקבל את ההחלטה בקונצנזוס (הסכמה כללית בין החברים והחברות).
  - ב. הקבוצה השנייה תנסה לקבל אותה בהגרלה (סורטיציה).
  - ג. קבוצה שלישית תקבל את ההחלטה בהליך שלם של דמוקרטיה דיונית (דליברטיבית).
  - ד. קבוצה רביעית תקבל את ההחלטה בהכרעת רוב.

3. המשתתפים והמשתתפות יתבקשו ליצור ארבע קבוצות מעורבות חדשות, בכל אחת מהן יהיה נציגה של אחת מהקבוצות הקודמות.

- בקבוצות החדשות, כל נציג קבוצה יתאר את הדיון והמסקנות בקבוצתו המקורית.
- הקבוצה החדשה תנסה להחליט מהי השיטה המועדפת עליה. ולציין מדוע?

דיון במליאה:

1. האם הייתה הלימה בין המסקנות של הקבוצה בסבב הראשון לבין אלו בסבב השני.
2. על איזו דרך המליצו הקבוצות המעורבות וכיצד נהגו בפועל בקבוצתם, כשהיו צריכים וצריכות להגיע להחלטה הסופית?
3. האם היו פערים ומדוע?
4. לדוגמה: הקבוצה המעורבת החליטה לקבל החלטות בהגרלה, אך בשעה שנדרשו למנות נציג למליאה שיתאר את התהליך שלהם, אחת מהן התנדבה ולא התקיימה הגרלה.

סיכום:

הדמוקרטיה המוכרת לרובנו מבוססת על הכרעות רוב המוגבלות על ידי זכויות אדם, אזרח ולעיתים זכויות לכליות ותרבותיות. לשיטה זו יתרונות רבים ובצידם מגבלות המעסיקות אזרחים ואזרחיות רבים. בין אלו נוכל להצביע על כמה בעיות מרכזיות:

- קשר רופף בין הבוחרים והנבחרים.
- קושי לקבל החלטות שוויוניות.
- קושי לייצר מעורבות חברתית פוליטית.
- התמודדות לא מספקת עם בעיות גלובליות ועוד.

ניסיונות מעניינים מתקיימים בעולם למצוא חלופות לדרכי קבלת ההחלטות הדמוקרטיות המוכרות. בפעילות זו בחנו כמה מהן וניסינו לראות, האם ניתן למצוא בהן מענה ראוי לגישה הקיימת. ראינו בנוסף את הפער בין התיאוריה למעשה בהקשר זה וכן חוינו את האפשרות להמשיך ולשכלל את דרכי קבלת ההחלטות בדמוקרטיה. אנו מקווים שהמשתתפים והמשתתפות יראו עצמם/ן שותפים בשכלול הדמוקרטיה, כדי שמגמות הפגיעה בה ייחלשו.

פנו אלינו - להדרכה וסיוע ביישום הפעילות; להזמנת הרצאות וסדנאות;
לקבלת מערכי פעילות נוספים ולהרחבה בנושא זה ובנושאים אחרים;

054-4448290 02-6448290 info@adaminstitute.org.il

[/https://www.adaminstitute.org.il/](https://www.adaminstitute.org.il/)

מודלים שונים לקבלת החלטות בדמוקרטיה

קבלת החלטה בקונצנזוס – בהסכמה כללית

קבלת החלטות בקונצנזוס, בהסכמה כללית – היא תהליך שבו המשתתפים מפתחים הצעות ומחליטים לגביהן מתוך כוונה, או דרישה, שיהיו מקובלות על כלל המשתתפים. שיטה זו מהווה את אחת החלופות לקבלת החלטות בהצבעה דמוקרטית. ההתמקדות היא בביסוס הסכמה רחבה ככל האפשר.

קבלת החלטות בקונצנזוס מעודדת השתתפות של כל החברים בדיון, אך אינה מחייבת זאת, משום שהיא מאפשרת גם הסכמה שבשתיקה.

שיטה זו מחייבת התייחסות של המשתתפים לדעות נוספות. השגת קונצנזוס עשויה להיות תהליך מורכב וארוך, ולכן לעיתים נקבעים לשיטה זו כללים שמיועדים לסייע בתהליך קבלת ההחלטה. מכיוון שקבלת החלטות בקונצנזוס היא בדרך כלל, תהליך ארוך, לכן היא פחות ישימה בגופים גדולים, כמו מדינות.

מקור וויקיפדיה: [קבלת החלטות בקונצנזוס](#)

החלטה בהגרלה - סורטיציה

החלטה בהגרלה, המוכרת בשם "סורטיציה" – היא הבחירה של מקבלי החלטות באמצעות הגרלה. מקבלי ההחלטות נבחרים על סמך הגרלה מתוך מספר גדול יותר של מועמדים פוטנציאליים. תומכי השיטה מאמינים שבחירה באמצעות הגרלה היא דמוקרטית יותר מבחירות אישיות או מפלגתיות, הוגנת יותר כלפי מועמדים, מונעת שחיתות שלטונית, ייצוג יתר של אליטות ופלגנות, ומעודדת קבלת החלטות עניינית וחסרת פניות.

בדמוקרטיה של אתונה העתיקה, סורטיציה הייתה השיטה העיקרית למינוי ממונים רשמיים, והשימוש בה נתפס על ידי רבים כמאפיין מרכזי של הדמוקרטיה. כיום משתמשים בשיטה זו כדי למנות חבר מושבעים בבתי משפט במערכות משפטיות המבוססות על Common law כמו בארצות הברית. החסרונות של סורטיציה הם שהגרלה עלולה לבחור אנשים שאינם מוכשרים, או חסרי ניסיון בפוליטיקה או בקבלת החלטות כך שבעלי אינטרס עלולים לרמות את מקבלי ההחלטות או לתמרן אותם. בעיה נוספת היא חשש מפני ייצוג יתר לדעה מסוימת, שכן קיימת סטייה בין מדגם כלשהו לבין ההתפלגות האמיתית שקיימת באוכלוסייה.

מקור: [סורטיציה – אקו-ויקי](#)

החלטה דיונית – דליברטיבית

דמוקרטיה דיונית או **דליברטיבית (Deliberative Democracy)** היא צורה של דמוקרטיה שבה דיון מושכל, דהיינו – דיון מנומק, חופשי ושוויוני עם הציבור, היא כלי מרכזי לשם קבלת החלטות קבוצתיות. היא לרוב מאמצת אלמנטים של קבלת החלטות בקונצנזוס או פה אחד, ושל החלטת רוב. השיטה שונה מדמוקרטיה מסורתית בכך שהחלטות ודיון אותנטיים, ולא סתם הצבעה, היא המקור המרכזי ללגיטימציה של החלטות הנוגעות לציבור וכדרך מרכזית למימוש ערכים דמוקרטיים בחברה. המצדדים בדמוקרטיה דיונית מדגישים את הדיון שקודם להצבעה עצמה ותומכים בהסדרים חברתיים ומוסדות פוליטיים שמעודדים השתתפות של אזרחים בדיונים כאלו. תומכי הגישה מבחינים בין דיון שוויוני המבוסס על טיעון, שכנוע, ושקילת ראיות, לבין שיח השוק, שבו פרטים המצויים בעמדות כוח ומעוניינים במימוש האינטרסים הפרטיים שלהם מנהלים משא ומתן. התומכים בדמוקרטיה דיונית מצביעים על יתרונות שונים של תקשורת המבוססת על דיון, כגון איכות החינוכית והיכולת של אזרחים לממש דרכו את האוטונומיה שלהם, להתעצב נקהילה המבוססת על ערכים מוסכמים, להשיג חברה הוגנת וצודקת יותר ולהשיג גיוון בטיעונים והחלטות טובות יותר. רוב הדיונים בדמוקרטיה דיונית הם של אזרחים, אבל הגישה מאפשרת גם שיתוף של בני אדם אחרים. לדוגמה גישה של תכנון ידיוותי לילדים מאמצת שיטות התייעצות וקבלת משוב מילדים כדי לתרום לתכנון עירוני בטוח מעניין ושוויוני יותר.

לקריאה נוספת – [שיחה מקומית – להתאים את הדמוקרטיה למאה ה-21](#):

החלטת רוב

עקרון הכרעת הרוב קובע בפשטות שהחלטות במדינה דמוקרטית נקבעות בהתאם לרצון הרוב. כולם רשאים להשתתף בתהליך קבלת החלטות, אבל הרוב מכריע. כולם צריכים לכבד ולקיים את ההחלטה. עקרון זה מיושם בבחירות בהצבעות בפרלמנט, בהצבעות בממשלה ועוד שימוש לא דמוקרטי בעקרון הכרעת הרוב נקרא **עריצות הרוב**. פירושו, שהרוב מנצל את כוחו לרעה ופוגע בזכויות המיעוט כאשר הוא מקבל החלטות שלא יאפשרו למיעוט לצבור עוצמה ולהפוך לרוב. למשל: שינוי בהליך הבחירות, פגיעה בחופש הביטוי ועוד.

סוגי הרוב הקיימים

- **רוב רגיל** – זה רוב מבין האנשים שהשתתפו בהצבעה, ולא משנה כמה השתתפו.
- **רוב מוחלט** – הוא רוב של 50% + 1 מבעלי זכות ההצבעה. צריך שיותר ממחצית מבעלי זכות ההצבעה יצביעו בעד.
- **רוב מיוחס (מיוחד)** – רוב מיוחד מבעלי זכות הבחירה, שהוא גבוה באופן משמעותי מ-50%. החלטות לרוב מיוחד נקבע לנושא מסוים.